

“Hitzen itzala: zuloa zubi bihurtua”

Elixabete Perez Gaztelu

Foto Poly

Erreterian, 2017ko martxoaren 26an, “Hitzen itzala” eskulturaren inaugurazioan.

Egun on, Erreterriako alkate jauna, herriko ordezkari eta erakundeetakook, Mitxelena-Martinez de Ilarduyatarrok, erreteriarrok. Mitxelenazaleok, guztiok:

Koldo Mitxelenaren lan idatziek, beste gai ugariaren artean, arteez hitz egiteko ere aski lehengai badute. Egun egokia izan daiteke, hortaz, gaurkoa horretaz hitz egiteko, arte lan batek bildu gaitu eta.

Mugatu behar eta, espazioaren antolamenduari zuzenezuzuzenean dagozkion zuloz eta zubiez bi hitz esango ditugu “Hitzen itzala” arkitektura lan (zer ote da? paper orri idatzi kizkurtua? Goiko kaleko pasabidea, Mikelazulo?), gure ustez, ederrak hizpidea emanda.

Me gustaría agradecer al Ayuntamiento de Erreterria esta oportunidad de poder participar en el acto de homenaje a Koldo Mitxelena Elissalt, en este año, precisamente, en el que se cumplen 30 años de su fallecimiento.

Obviamente, no tendría sentido el agradecimiento, si no hubiera habido una iniciativa (municipal) que lo hubiera motivado y que ha tenido como resultado que Ekain Olaizola Lizarralde ganara el concurso con su obra “Hitzen itzala” (La sombra de las palabras), y que dicha obra forme parte ya del paisaje urbano de Erreterria.

Koldo Mitxelena Elissaltek Mikelazulo oso berea zuen. *Mikelazuloko belea* izengoitia erabili zuen 1940an, Burgosko espetxean zela (lehen kartzelaldian), presoek ezkutuan eskuz idatzita argitaratzen zituzten izkribuetan bertso batzuk sinatzeko. 1959an ere, *Egan* aldizkari euskaldundu berrizale eta berritzailean Koldo Mitxelenak Oteiza eskultore "hausle", "apurtzailea" hautatu zuen solasean aritu eta (euskaratuta) hizketaldia argitaratzeko. *Mikelazuko kukua* "alter egoak" sinatu zituen testuaren amaierako bederlatzi puntuko bertsoak.

Mikelazulo kuttuna ez bezalako zulo batean bizi izan ziren Mitxelena eta 1936ko gerratea galdu zutenak. Aterabiderik gabeko zulo sakon batean itota sentituko zuten beren burua, beren bizitza eta... euskara, etxe barneko harreman soil estuetara mugatua.

Zuloa zubi bihurtzeko ahalegin probetxuzkoa egin zuen Koldo Mitxelenak, beti ere Matilde Martínez de Ilarduyaren laguntza eta euskarri paregabea zuela.

Ekain Olaizolari esker Errenteriako espazioan bere lekua irabazi duen "Hitzen itzala", behetik begiratuta, zuloa da. Baina polikixeoago begiratzuz gero, begiralea ohar daiteke aterabidea duen, igarobidea den zuloa dela.

Gainetik begiratuta, berriz, "Hitzen itzala" zubia ere bada. Koldo Mitxelena zubia izan zen bezala: belaunaldien, kultura giroen, ideologiaren, zientzien, pertsonen arteko zubia eta zubigile aparta.

Koldo Mitxelena hil zela 30 urte betetzen diren urte honetan aukera ederra ematen digu "Hitzen itzalak" zubigintzaz eta zubigintzan aritzeko.

Euskaldunen eta euskaldundu nahiko luketenen, hemen sortuon eta kanpoan sortu eta hemen bizi direnen...; era batera eta bestera pentsatzen dugunon arteko zubia osatzen lagunduko balu, ez litzateke gutxi izango.

Babelgo dorrean aritu zirenak bezala edo, gure arteko zubi-erakuntzan euskal hitzez baliatuko bagina seguruenik hitz horiek euskarari itzal gehixeago emango zioten!

Esta escultura sintetiza y simboliza uno de los hilos conductores de la vida y de la obra de Koldo Mitxelena Elissalt.

Es, al mismo tiempo, una oquedad, un vacío oteizano, si se nos permite la alusión (que viene muy al caso), y un puente.

El vacío en el que vivieron Koldo Mitxelena y sus coetáneos; los padres y/o abuelos de los que hoy estamos aquí. El vacío de los perdedores de la guerra del 36.

El vacío, la falta de aire al que se vio condenado también el euskera.

El vacío que Koldo Mitxelena trató de llenar y de cuyo resultado seguimos aprovechándonos.

Y un puente. Un puente, como fue capaz de serlo el propio Koldo Mitxelena; puente entre generaciones, entre culturas, entre ideologías. Siempre, gracias al insustituible sostén de Matilde Martínez de Ilarduya, compañera y esposa toda la vida.

Ojalá esta hermosa escultura de Ekain Olaizola sea capaz de impulsar puentes culturales, lingüísticos, personales.

Ojalá que de entre los huecos de las letras se desprendan finas gotas de sirimiri, de llovizna o ríos de chaparrón de relaciones, de vivir junto y con otros.

Ojalá seamos capaces de adivinar a qué hora podemos atrapar los rayos de sol, o el reflejo de la luna, proyectados en el suelo, para que nos ayuden a vislumbrar e interpretar las palabras de Mitxelena, vaciadas en el acero.

¡Ojalá llueva en euskera para todos, dentro y fuera de la sombra de las palabras!

